

פסקי הרב

הלכות מילה

י"ז חשון

שבת קודש פרשת וירא
תהא שנת פלאות בכל

נודה לא.ל שומר הברית, לרגל "תחלת כניסת נפש האלוקית" של בננו בכורנו שי'. ישמרהו ה' ויחיהו לאורך ימים ושנים, ונזכה לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים בבריות ומתוך הרחבה.

...

אחז"ל אורה זו תורה ששון זו מילה. ולכן לרגל מילת בני בכורי צאצא לרבינו הגדול בעל התניא והשו"ע,

שש אנכי על אמרי"ם שאספתי משדות ההלכה בסימני שו"ע הרב שהגיעו לידינו, ועמלתי לחמר חומר בסימנים החסרים, ולהבין בינה בהערות בליבון הלכתא דרב.

...

הבאנו את לשון הרב במידת האפשר, והוספנו בחצאי אריה או שינינו מילים בודדות כאשר ראינו צורך בכך, מבחינת התחביר ובהירות הענין.

כאשר דין מסוים מופיע בסוגריים במקור, העתקנוהו עם הסוגריים. וכידוע מ"ש השארית יהודה דכל דין שנסתפק לו לרבינו כתבו בחצאי עיגול, וע"ע שער הכולל וקצות השלחן הערות למעשה.

היות וברוב הסימנים, לא נכתבו ההלכות בתור דיני מילה, אלא בדרך אגב, אין ללמוד מליקוט פסקים זה הוראה למעשה בלא לימוד לעיון, ובפרט שרוב רובו של הליקוט נעשה בזמן מאוד קצר, ובלי שהספקתי לעבור ולהגיהו כראוי, וכל טעות שתמצא יש לתלות בי הקולר ולא ח"ו בכ"ק רבינו הגדול.

...

עולם על מילואו נברא, אך עדיין אשר ברא אלקים לעשות/לתקן, וכן בעולם קטן זה האדם ע"י עבודת הסרת הערלה, וע"י זה נזכה לתקן עולם במלכות וכו'.

מנחם מענדל הכהן ובתי"ה כהן

ע"י ברית ניתנה הארץ לאברהם בפרשת מילה "ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגוריו וגו"². סימן קפ"ז סעיף ד'.

המפיר בריתו של אברהם אבינו אין לו חלק לעולם הבא³. הל' שחיטה סימן ב' ביאור ט"ז.

רסא

חיוב מילה זו היא על כל ישראל⁴ ולא מדין ערבות בלבד, שהרי אפילו קטן שאין לו אב חייבין ב"ד למולו מדכתיב המול לכם כדאיתא בפ"ק דקדושין. סימן תל"ב קו"א ב'.

[לא מל, בכל יום⁵ עובר באיסור כרת. הל' שחיטה סימן ב' ביאור י"ז.

¹ **סי' רס.** בסימן זה הבאנו דברי הרב המקבילים לטור, דלא נמצאו בשו"ע, כי הטור האריך לבאר מעלת מצוה זו ועונש המבטלה, והמחבר (כדרכו) לא העתיק הקדמה זו וכתב רק ד"מצות עשה לאב למול את בנו וגדולה מצוה זו משאר מצות עשה".

² **ע"י ברית.** טור. רבינו ציין כמקור לזה רש"י ברכות מ"ח ב' ד"ה צריך שיזכור בה ברית.

³ **המפיר בריתו.** טור. ובשו"ע הרב סימן קכ"ח סעי' נ"א כתב רבינו "ערל פסול לעבודה".

⁴ **סי' רסא.** חיוב מילה. שו"ע. וכתב שם "אם לא מל האב את בנו חייבים ב"ד למולו". ונראה לבאר בפשטות ובהקדים דמקור דין זה הוא מגמרא קידושין דף כ"ט ע"א, וז"ל "והיכא דלא מהליה אבוה, מיחייבי בי דינא למימהליה דכתיב (בראשית יז, י) המול לכם כל זכר", ועפ"ז כתבו הרמב"ם והטור והשו"ע ד"אם לא מל האב .. חייבים ב"ד למולו", וביאר המקנה (שם) "נראה פשוט דהא דקאמר מחייבי בי דינא הוא לאו דוקא אלא כל ישראל מצווין ע"ז דהא הכא סתמא כתיב המול לכם כל זכר וכן הוא בלשון הרא"ש בפ' כסויהם הדם היכא דלא מהלי אבוה מחויב כל ישראל למוהלו ע"ש והוא דנקט בי דינא כל הם ממונים על הציבור", ולהעיר דכ"כ פיה"מ שבת פ"ט מ"ו, ועפ"ז מובן מה שכתב רבינו דהוא חיוב על כל ישראל.

ולהעיר דהערוך השלחן (אות ב') כתב דבמקום שאין ב"ד (ואין אב) אז החיוב הוא על כל ישראל, אלא דכשיש ב"ד החיוב הוא יותר על הב"ד, ולא נראה דכן דעת רבינו דמשמע מדבריו דהחיוב הוא על כל ישראל אלא דהב"ד הם עושים אותו וכנ"ל במקנה.

ולהעיר מאות שלום דהביא גירסא ישנה דבגמרא כתוב "מיחייבי כל ישראל" ולא כגירסא שלנו ב"ד, אך לא סבר כוותיה ודחה את המקנה הנ"ל.

מדכתיב המול לכם. ונראה לבאר כוונתו דבכל מצוה יש דין ערבות (עיין שו"ע סי' ח' י"א, וסי' קס"ז כ"ג ועוד) דכל ישראל ערביין זה לזה אך במצות מילה חיוב דכל ישראל (ב"ד) למולו אינו רק מצד ערבות, דא"כ יתחייבו רק מצד ערבות לאב (דהוא מחוייב למול את בנו), ובמקרה שאין אב (ואין מצוה על הקטן (עד שיגדיל) להימול), אז אין כאן ערבות והיו צריכים להיפטר, אלא י"ל דכיון שמצוינו דאף מי שאין לו אב ב"ד חייבים למולו, היינו דאף אם אין ערבות במצות מילה כי החיוב הוא על האב, עדיין חייבים ב"ד למולו, ומכאן מוכח דיש בה חיוב נוסף לבד מערבות. וע"ע מ"ש בס"ה רס"ה ס"ה בעז"ה.

⁵ **בכל יום.** שו"ע ורמ"א (עיין פיסקא הבא). הביאו הש"ך בס"ה רס ס"ק א.

מצוה שזמנה כל היום כגון למול את בנו⁶. סימן תמ"ד סעיף ט"ו. וזריזין מקדימין למצוה⁷. סימן תקפ"ד סעיף ט.

המילה אף אם אינה בשמיני ללידתו⁸ אי אפשר לדחותה ליום אחר שאסור להניחו ערל אפילו יום אחד. סימן רמ"ט סעיף ו.

ולהעיר דבסימן תמ"ד ס"ז כתב רבינו "אין שום מצות עשה דוחה מצות עשה דהשבתת חמץ שהרי כל רגע ורגע שאינו מבער החמץ הוא עובר על מצות עשה .. מה שאין כן בשאר כל מצות עשה" וזה כולל מילה כמ"ש בסעיף ט"ו, היינו שבמילה אינו עובר בכל רגע.

איסור כרת. המחבר כתב "ואם לא מל חייב כרת" והוסיף הרמ"א "ובכל יום עוברים בעונשים אלו", וחולקים במחלוקת הרמב"ם והראב"ד (הלכות מילה פרק א' ה"ב) המובאת בטור ומבוארת בב"י, אם חייב כרת כל יום שעובר, או רק כשנפטרו ועדיין לא קיים מצות מילה. הרמב"ם סובר ד"אינו חייב כרת עד שימות והוא ערל במזיד", וביאר הב"י דהרמב"ם סברי ד"אינו חייב למות בקוצר שנים שהוא מין א' מכרת, לפי שלא עבר עדיין על המצוה, שהרי בידו למול את עצמו, עד שימות והוא ערל במזיד ואז יתחייב כרת לנפש, או אפשר דה"ק אינו מתחייב למות בקיצור שנים עד שיגיע שעתו למות, ואם הוא אז עדיין ערל במזיד ימות בקיצור ימים שהוא מין אחד של כרת", אך הראב"ד סברי "שמיים שגדל ולא מל הוא חייב למות בקיצור שנים, אלא שאם מל נפטר מהחייב ההוא, וזהו שכתב ובכל יום עומד באיסור כרת, כלומר ראוי הוא בכל יום ליכרת ולמות בקיצור שנים, דאף על גב דדמי לעושה דבר שאפשר שיבא לידי חיוב ועדיין לא בא לידי חיוב, שאני זה שבכל יום עובר הוא בודאי על מצותו של מקום, ואע"פ שאינו מתחייב כרת לגמרי מ"מ באיסור כרת הוא עומד בכל יום ויום וראוי ליכרת", והמחבר כתב כרמב"ם דאינו חייב בכל יום אלא דיש חיוב כרת כאשר לא מל, והרמ"א כתב כראב"ד דבכל יום עובר על איסור כרת (כמ"ש הראב"ד דעובר על רצונו של מקום), ורבינו דייק בלשונו הזהב בכל יום עובר באיסור כרת, והיינו כרמ"א (ראב"ד) מדלא כתב שחייב כרת כמחבר.

וע"ע שו"ע הרב סי' רס"ב ס"א.

⁶ **סי' רסב.** מצוה שזמנה. שו"ע ס"א. וז"ל "וכל היום כשר למילה".

⁷ **וזריזין מקדימין.** שו"ע ס"א. והמשיך רבינו לבאר דלכן ברה"ה "מלין אותו אחר קריאת התורה קודם תקיעת שופר לפי שעל ידי תקיעת שופר הקב"ה זוכר עקידת יצחק טוב לסמוך המילה ברית אברהם ועקדת יצחק במה דברים אמורים במקום שמלין בבית הכנסת אבל במקום שנוהגים למול כל אחד בביתו מלין אותו אחר יציאה מבית הכנסת".

ולמדנו מכאן גם מה שכתבו האחרונים (ערוה"ש ועוד) אעפ"כ תפלת שחרית קודמת דאם לא למה לא יאמר לעשות הברית קודם התפילה, ועיין שם כמה טעמים לדבר.

וע"ע סימן נ"ח ס"ו לענין קריאת ק"ש מעמוד השחר ביום שיש מילה.

⁸ **המילה.** שו"ע ס"ב, וז"ל "אם חלה באחד מאיבריו ... לאחר שיבריא מלין אותו מיד".

ומלשון רבינו משמע דלא כנודע ביהודה תנינא יו"ד סי' קס"ו דס"ל אשר זה מעשה מגונה מאד להשהות המצוה אך מ"מ מסיק דאם דחו המילה לערב פסח כדי שלא יתענו הבכורים אסרתי למולו

סעודת מילה .. אף אם אינה בשמיני ללידתו אי אפשר לדחותה ליום אחר ... לפיכך מותר לעשות הסעודה ג"כ בו ביום [בע"ש]⁹. סימן רמ"ט סעיף ו.

אנדרוגינוס שהוא ספק זכר ספק נקבה .. וכן יוצא דופן .. וכן מי שיש לו שתי ערלות דהיינו ב' עורות זה על גבי זה או שני גידים יש להסתפק אם נימול בשמיני שהרי התורה אמרה ערלתו אחת לפיכך נימולים הם בשמיני מספק¹⁰. סימן של"א סעיף ו.

דין נולד בבין השמשות המבואר בשו"ע סעיף ד', תמצא בסימן רס"ו ד"ה והתחלת בין השמשות.

רסג

ילד שהוא אדום או ירוק ומי שבניו מתים מחמת מילה

כתב המחבר¹¹, מומר לערלות דינו וכו' ואם אינו ערל אלא מפני שמתו אחיו מחמת מילה הרי הוא כשאר ישראל כשר. וכתב רבינו מחמת מילה. פירשו התוספות

אז יהוי עצת חטאים של הבכורים, ואמרת שיש לגזור מטעם פעם אחרת שמא ישהה. אבל לפי רבינו (ועוד פוסקים) דס"ל שעובר בכל יום ימולו מיד כשאפשר, ולא גזרינן שמא ישהה.
⁹ **סעודת מצוה.** שו"ע ס"א. והמשיך רבינו "ואם אח"כ לא יוכל לקיים סעודת שבת שבליילה אין בכך כלום כיון שזוהי גם כן סעודת מצוה ויאכל למחר ביום שלש סעודות" ומכאן למדנו דאף מילה שלא בזמנה מצותה ביום דוקא כמ"ש השו"ע וז"ל "ואפי' מילה שלא בזמנה אינה אלא ביום", דאי הוי יכול לעשותו בלילה לא היה צריך להתיר סעודת מצוה בערב שבת אלא דאסור לעשותה בלילה, ואסור לדחותה לעוד יום (כמ"ש לעיל) ובפרט לשב"ק עיין מה שנכתוב לקמן סי' רס"ו ש"ך י"ח. ולענין לעשותה בשבת עיין שו"ע הרב סימן של"א ס"ד.

¹⁰ **אנדרוגינוס.** שו"ע ס"ג. וז"ל השו"ע "אנדרוגינוס ומי שיש לו שתי ערלות ויוצא דופן נימולים לשמונה", וכתבו הט"ז סק"ד והש"ך סק"ו שתי ערלות. פירש"י שני עורות זה ע"ז ואמרי לה ב' גידים.

¹¹ **סי' רסג.** כתב המחבר. שו"ע ס"א וב'.

פירשו התוספות. חולין דף ד ע"ב ד"ה "שמתו מחמת".

שנבלע בהן דמן. ואז אין מלים את שאר האחים וכמ"ש בשו"ע "אשה שמלה בנה ראשון ומת מחמת מילה שהכשילה כחו ומלה גם השני ומת מחמת מילה הרי הוחזקה שבניה מתים מחמת מילה לא שנא מבעל אחד או משנים ולא תמול השלישי אלא תמתין לו עד שיגדל ויתחזק כח" והיינו לאחרי ההקדמה מהסעיף שלפני זה שנביא בהערה הבאה דאין מלין עד שיבולע הדם ולכן כאן דודאי מת מחמת מילה דבדקו אותו (דאם לא אז האחים חייבים במילה כמ"ש רבינו) ולכן האח השלישי פטור ממילה ונחשב יהודי כשר.

מומר לערלות. היינו שמחכים עד נבלע דמם ואם כן אז לא מלים וכמ"ש בשו"ע "ואין מלין אותו עד שיבלע בו דמו וצריך ליהזר מאד באלו הדברים שאין מלין ולד שיש בו חשש חולי דסכנת נפשות דוחה את הכל שאפשר לו למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם"

שנימולו כשהם גדולים או ביום ח' וראו שנבלע בהן דמן דאם לא כן אמרינן שמא עדיין לא נבלע בהן דמן ולכך מתו והוי ליה מומר לערלות וכו'. הלכות שחיטה סימן ב' סעיף ז סקי"ז.

תינוק שמת¹² קודם מילתו אפילו מת ביו"ט שני של גליות אין לקברו בו ביום לפי שצריך להסיר ערלתו בצרור או באבן קודם שיקברוהו כמ"ש ביו"ד סי' רס"ג וביו"ט

וכו'. וכתב רבינו "והוא הדין אם אינו מל את בנו שלא לצערו".
¹² **תינוק שמת.** שו"ע ורמ"א ס"ה.

וז"ל השו"ע "תינוק שמת קודם שיגיע להיות בן ח' מלין אותו על קברו .. לזכר שירחמוהו מן השמים ויחיה בתחיית המתים". ויש להעיר מדברי רבינו (מהדו"ת סימן ד ס"ב) "תחלת כניסת נפש זו הקדושה היא [...] גם במצות מילה". ובלקו"ש ח"ג ע' 763, ציין בהערה (על דברי מנורת המאור - מקור דברי רבינו - שהביא להלכה הדעה בגמרא (סנהדרין ק"י ע"ב) "קטן מאימתי בא לעולם הבא כו' משעה שנימול" (לשו"ע יו"ד סי' רס"ג ס"ה).

בהא דלכאורה פסק אדמוה"ז בסימן ככד כהדעה (סנהדרין שם) משהתחיל לענות אמן, עיי"ש ע' 801 הערה 10 דלא פליגי ואיירי במדרגיגות שונות בעוה"ב. וע"ע חלק כ' 246.

קודם מילתו. והשו"ע כתב תינוק שמת קודם שיגיע להיות בן ח', אך כבר ביאר הש"ך ס"ק ו' "כלומר קודם שנימול וה"ה הגיע לבן ח' אלא שלא נימול בחיים מחמת איזה סיבה".

שצריך להסיר ערלתו. רבינו העתיק מלשון השו"ע באו"ח וכתב "להסיר ערלתו", ובשו"ע יו"ד כתוב "תינוק שמת קודם .. מלין אותו", ונראה לבאר בפשטות דביו"ד כתב הכלל שתינוק שמת מלין אותו, ולכתחילה יש לעשותו ע"י יהודי, וכמ"ש הערוך השלחן באו"ח תקכו"ו סי"ט וז"ל "ואין למולו ע"י אינו יהודי דגנאי הוא לו", אך השו"ע באו"ח איירי בתינוק שמת ביו"ט, ולכן יש מקום לעשותו ע"י א"י, במקרים מסוימים כגון ביו"ט שני בכדי לקוברו בו ביום, וכמ"ש החת"ס (סי' קמ"ד) דהמקיל בספק נפל לקוברו ע"י עו"ג ביו"ט לא הפסיד וגם לכרות ערלתו ע"י עו"ג, ולכן כתב השו"ע דהמהג הוא "להסיר ערלתו" דמשמע אף ע"י גוי שרי, דצריך רק שלא יהיה ערל ואין כאן פעולת מצות מילה, משא"כ כשכותב ד"מלין" משמע דיש כאן פעולת מילה.

ונראה דתליא בהטעמים שמלין תינוק דהב"י כתב וז"ל "כתב הכלבו וז"ל נהגו למול בן שמת קודם שיגיע להיות בן ח' בצור ובקנה בבית הקברות להסיר חרפתו ממנו שלא יקבר בערלתו כי חרפה הוא לו וכ"כ הר"ד אבודרהם בשם גאון, וכתב עוד בשם רב נחשון גאון רגילין דמהלין על קבריה ולא מברכין על המילה ומסקינן ליה שמא דכד מרחמי ליה מן שמיא והוי תחיית המתים הויא ידיעא לתינוק ומבחינן ליה לאבוה והא דרב נחשון כתבה הרא"ש בסוף מ"ק וכו"כ ר"י (נ"א ח"א) בשם רבי הגרשוני שיש לנו קבלה שמוהלים אותו על קברו ומשימים לו שם לזכר שירחמוהו מן השמים ויחיה בתחיית המתים ויהיה בו דעה יכיר את אביו עכ"ל. ובהג"מ פ"א מהל' מילה כתב שמה שנהגו להסיר ערלת הנפלים בצרור ובאבן הוא משום תקנת הפושעים דאמרינן בב"ר מעביר הערלה מן הקטנים שמתו ולא מלו ונותנה על פושעי ישראל", ויש עוד להאריך בזה.

אך לפי הערוך השלחן הנ"ל גם ביו"ט אין לעשותו ע"י נכרי, ותליא בטעמים הנ"ל. ולהעיר דבנתיב החיים להגראו"ד לאווט (סי' רל"ה) לאחר שהביא את דברי רבינו הוסיף והביא את החת"ס הנ"ל.

בצרור או באבן. ובשו"ע ביו"ד כתב "בצרור או בקנה", ובהלכות יו"ט כתב "בצרור אבן או בקנה", ורבינו כתב "בצרור או באבן" והשמיט קנה. ונראה לבאר בזה בפשטות דהשו"ע בהל' מילה מקורו הכלבו הובא בב"י דכתב בצרור ובקנה (וההגהות מימון) וכן העתיק. אך השו"ע בהל' יו"ט מקורו

אסור להסיר הערלה לפי שדבר זה אינו מצרכי הקבורה וגם אינו בשביל כבוד התינוק כלל שנחלל יו"ט שני בשביל כך אלא הוא מטעם שנתבאר ביו"ד שם. סימן תקס"ו סעיף יט.

רסד

מי ראוי למול ובמה מלין וכיצד מלין

מילה ע"י אשה עיין הערה¹³.

ודקאמר בישראל צריך לברך משמע אבל לא ע"י נכרי, די"ל הני מילי במצוה שעשיית הנכרי היא גמר מצוה כגון מילה¹⁴. סימן רס"ג קו"א ג.

בהגהות מיימוניות הובא בב"י, ושם מצאתי חילוקי גירסאות בין הגהות מיימוניות הנדפסות ברמב"ם לזו אשר הובאה בב"י, בהגהות מימון פ"א אות י' כתוב "בצורר אבן", ובב"י כתב בשם הנ"ל "בצורר ובאבן" (בהל' יו"ט וכן בהל' מילה), ולכן נראה דמקור דברי רבינו הוא הב"י ולכן כתב "בצורר או באבן" כב"י. אך הב"י הלך אחרי ההגהות מימון ושם כתוב "בצורר אבן", ולכן כתב בהל' יו"ט "בצורר אבן" ובהל' מילה "בצורר" ולא כב"י פרטים מחולקים.

ומה שהשמיט רבינו קנה מובן בפשטות. דהנה בסי"ד רס"ד סק"ב כתב השו"ע "בכל מלין ואפילו בצור ובזכוכית ובכל דבר הכורת חוץ מבקרומית של קנה לפי שקסמים נתזים ממנה ויבא לידי כרות שפכה", ובנדו"ד דאין החשש הנ"ל הביא רבוותא דאף בקנה מותר. אבל רבינו דלא בא לבאר דיני מילה לתינוק שנפטר קודם הברית אלא אגב אורחא כתב דין זה לא הצריך להוסיף ולהחדש ולומר דבקנה מותר.

מטעם שנתבאר ביו"ד. "לזכר שירחמוהו מן השמים ויחיה בתחיית המתים".

¹³ **סי' רסד. מילה ע"י אשה.** השו"ע והרמ"א (סעיף א) חולקים אם יכולה אשה למול וביאר הט"ז סק"ב דחלקי האם פוסקים כרב דאשה לאו בת מילה היא או כרבי יוחנן דאשה כמאן דמהילא דמי. ולהעיר ממ"ש רבינו (אף שוודאי אין ללמוד מזה הלכה למעשה, ולא באתי אלא להעיר) סימן קפ"ז סעיף ז "יש אומרים שהנשים אין להם לומר על ברייתך שחתמת בבשרינו .. ועכשיו נהגו לומר הכל לפי שכיון שאין נקרא אדם אלא כשיש לו אשה כמו שנאמר זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם הרי הזכר ונקבה הם גוף אחד לפיכך יכולות לומר על בריית הזכרים שחתמת בבשרנו". ומקור הטעם כמ"ש בשוה"ג הוא מהבדק הבית, וצ"ב למה רבינו העתיק טעם הבדק הבית שהביא המג"א וכתב עליו "נדחקו לישב המנהג", ולא הביא מהמשך דברי המג"א דאשה כמאן דמהילא דמיא. ואולי הוא מפני שלא הביאו המג"א בתור טעם אלא בדרך קושיא, וצ"ע טובא.

¹⁴ **ודקאמר בישראל.** שו"ע ס"א, וז"ל "עובד כוכבים ... לא ימול כלל".

רבינו איירי במקרה שבדיעבד לא הדליקה אשה ונזכרה בבין השמשות ומתיר לצוות לגוי להדליק בשבילה ומברכת על הנרות. ומקשה ממילה דמשמע ממנחות מ"ב ע"ב "דכשהנכרי עושה המצוה אין לישראל לברך עליה" ומתרץ מה שהבאנו בפנים ד"הני מילי במצוה שעשיית הנכרי היא גמר מצוה כגון מילה וטבילת כלים, אבל הכא אין ההדלקה גמר המצוה אלא ההנאה לאורה".

גמר מצוה. אבל הכא אין ההדלקה גמר המצוה אלא ההנאה לאורה.

מכשירי מילה כגון תיקון האיזמל¹⁵. סימן של"א סעיף ז.

[בשבת] אסור למצוץ בפיו דם מהמכה משום חובל ובמילה לא התירו אלא מפני הסכנה¹⁶. סימן שכ"ח סעיף נד, וע"ע סימן של"א סעיף א.

אין עושין לה חלוק [בשבת] והוא שיקוב חתיכה של בגד כדי שתכנס המילה באותו הנקב ויכרוך שאר הבגד על האבר ויהדקנו שם כדי שלא יחזור עור האבר לכסות המילה אבל כורך עליה סמרטוט ואם לא הזמינו מבעוד יום מביא אפילו מחצר אחרת שלא עירבו ובלבד שיכרכנו על אצבעו ויביאנו כדי לעשות בשינוי וכן מותר להביאו דרך כרמלית ע"י שינוי אבל לא דרך רשות הרבים. סימן של"א סעיף ט.

בימיהם היו נותנים על המילה כמון שחוק ויין ושמן מעורבים ואם לא שחק מערב שבת לועס בשינוי ונותן ואם לא עירב יין ושמן מערב שבת לא יערבם בשבת אלא נותן זה בפני עצמו וזה בפני עצמו כדי לשנות. ואם אין לו כמון כלל או שאי אפשר ללעסו וצריך לשחקו או לשחוק סמנים אחרים המעצרים הדם תדחה המילה עד למחר שאין דוחה שבת אלא מילה עצמה אבל לא מכשיריה כמו שיתבאר אלא מפני הסכנה וא"כ אין להביאו לכתחלה לידי סכנה כדי שנצטרך לחלל שבת אח"כ אבל אם היה לו כמון שחוק או סמנים שחוקים מבעוד יום ומלו את הקטן ואח"כ נתפזרו שוחקן בשבת מפני הסכנה¹⁷. סימן של"א סעיף א.

הפריעה היא מכלל המילה¹⁸. סימן של"א סעיף א.

מילה. מכאן למדנו דאם הנכרי עושה כל מעשה המילה אין מברכים, וכתב הרמ"א וביארו הנו"כ דכן סובר המחבר דחייבים לחזור ולהטיף ממנו דם ברית וע"ע דברי הש"ך בס"ג רס"ג סק"ד אם מברכים בשעת הטפת ברית, ובשו"ע רס"ה ס"ג ובש"ך שם.

¹⁵ **מכשירי מילה.** שו"ע ס"ב. וז"ל "בכל מלין חוץ מבקנה" וכתב בהג"ה "נהגו למול בסכין".

¹⁶ **אסור למצוץ.** שו"ע ס"ג.

אין עושין. שו"ע ס"ג.

¹⁷ **בימיהם.** שו"ע ס"ג. וז"ל "ואחר שמצץ נותן עליה אספלנית או רטייה או אבק סמים העוצרים

הדם".

¹⁸ **הפריעה.** שו"ע ס"ד, "מל ולא פרע כאלו לא מל".

רס"ה סדר ברכת המילה ודין מילה ביום התענית

בענין נוסח הברכה עיין הערה¹⁹.

דברים הטעונים כוס כגון .. מילה שבכולם ברכת היין קודמת²⁰. סימן ק"צ סעיף א.

נותנים [יין] לפיו [של תינוק] כשאומר בדמיק חיי²¹. סימן תרכ"א סעיף ה.

כשחוזר על ציצין המעכבין חוזר ומברך²². סימן תל"ב קו"א ב.

ביוהכ"פ אחר המילה יש נוהגין לברך ברכת המילה בלא כוס לפי שאי אפשר לטעום ממנו וגם אין מטעימים לתינוק, גזירה שמא יהיה התינוק רגיל בשתיה זו של מצוה ויורה היתר לעצמו לשתות מכוס של ברכה אף לכשיגדל, ואע"פ שבתשעה באב מטעימים לתינוק ואין חוששין לכך מפני שהוא דבר שאינו מצוי .. מכל מקום ביום הכיפורים שהוא מן התורה וענוש כרת החמירו יותר וחששו אף לדבר שאינו מצוי²³. סימן תרכ"א סעיף ד.

¹⁹ **בענין נוסח הברכה.** שו"ע ס"א. כתב הטור "המל מברך בא"י אמ"ה אקב"ו על המילה וכתב הרמב"ם שאם אבי הבן מל בעצמו מברך אקב"ו למול את הבן". והוא מחלוקת כללית בראשונים בסוגיית נוסח ברכות המצות, עיי"ש בב"י ובכ"מ.

ורבינו בשולחנו רמז למחלוקת זו לענין ברכת על ביעור חמץ, וכתב (סימן תל"ב ס"ד) "אם בירך אקב"ו לבער חמץ יצא ואין צריך לחזור ולברך וכן כיוצא בזה בשאר מצות שמברכין עליהם בלשון על כמו על אכילת מצה על אכילת מרור אם בירך עליהן בלמ"ד לאכול מצה לאכול מרור יצא וכן כל המצות שמברכין עליהן בלמ"ד לקבוע מזוזה לקרוא את הלל אם בירך בלשון על קביעת מזוזה על קריאת הלל יצא אבל לכתחלה צריך לברך על כל מצוה ברכה שתקנו לה חכמים וטעם שינוי הנוסחאות בברכת המצות הוא מבואר בראשונים ע"ש".

²⁰ **דברים הטעונים.** טור סי' רס"ה. וע"ע פסקי הסידור סדר המילה, וביאר רבינו שם מי מברך ומתי.

²¹ **נותנים.** שו"ע ס"א, וז"ל "ונוהגין שכשמגיע לבדמיק חיי נותן מהיין באצבעו בפי התינוק".

²² **כשחוזר.** רמ"א ס"ג.

²³ **ביוהכ"פ.** שו"ע ס"ד. וכ"כ בסימן שמ"ג ס"ה "אבל מצוה שלא שייך בה חינוך דהיינו שלא יוכל לעשותה כשיגדל שזהו עיקר טעם החינוך כגון להטעימו מכוס של מילה ביום הכיפורים כדי שלא תהא הברכה נראית לבטלה אע"פ שזהו צורך מצוה מכל מקום כיון שכשיגדל יאסור לו לכן גם עכשיו אסור משום שמא יסרך בכך ויטעום ממנו גם כשיגדל".

ויש נוהגין לברך על הכוס ולהטעים ממנו לתינוק הנימול, שבקטן כזה אין לגזור שמא ישתה אף לכשיגדל, ואע"פ שכל כוס של ברכה צריך להטעים ממנו לקטן שהגיע לכלל חינוך ברכות.. מכל מקום כוס של מילה שהברכה נתקנה בשביל תינוק הנימול לכן די כשנותנים לו לשתות, ומכל מקום צריך לזוהר שיתנו לו לשתות קצת מהכוס מלבד מה שנותנים לפיו כשאומר בדמיק חיי²⁴. שם סעיף ה.

ויש נוהגים שמברכים על הכוס ומטעימים לתינוקות כמו בתשעה באב ואע"פ שאין לנהוג כן לכתחלה ביום הכיפורים מטעם שנתבאר למעלה מכל מקום אין למחות ביד הנוהגין היתר²⁵. שם ו.

רשאי לברך ברכת היין ולהטעים לקטן אע"פ שלא הגיע לחינוך ברכות ואפילו אינו יודע לדבר שכיון שהטעימה אינה אלא משום גנאי דיה בתינוק קטן כזה. וכן נוהגין במילה שביום הכיפורים הואיל ואי אפשר בענין אחר²⁶. סימן ק"צ סעיף ד.

[לגבי מילה בשבת עיין סימן רע"ג ט'. בער"פ עיין סימן ת"ע סעיף ח. באחש"פ עיין סימן ת"צ סעיף י"ד. בתעניות בה"ב עיין סימן תצ"ב סעיפים ד-ה. בספירת העומר עיין סימן תצ"ג סעיף ד. בסוכות עיין סימן תר"מ י"ד.]

אחד מברך לכולם היינו משום שמצוה היא שאחד יברך לכולם כמ"ש המג"א סוף סי' רי"ג.. ודומיא דסוף פ"ה בתוספתא גבי מאור אחד מברך לכולם, שהוא חיוב משום ברב עם כמ"ש בגמרא. וכן משמע בהדיא בתשובת הרא"ש כלל כ"ו שכתב כן אפילו בב' מילות²⁷. סימן רס"ג קו"א ה.

גבי מילה צריך לברך.. וגבי מילה לא איירי כלל שהביאו השני בעוד שהראשון לא נימול. סימן ח קו"א ד.

²⁴ ויש נוהגין. שו"ע ס"ד.

²⁵ ויש נוהגים. שו"ע ס"ד.

²⁶ רשאי לברך. שו"ע ס"ד. והרמ"א כאן הביא מחלוקת וכתב דנוהגין כמ"ש רבינו.

²⁷ אחד מברך. סי' רס"ה ס"ה. רבינו הביא כאן שיטת הרא"ש, המבוארת בט"ז סקי"א וז"ל "מי שיש לו שני תינוקות למול יברך ברכה אחת לשניהם".

(אבל אם מלין ב' תינוקות של ב' בני אדם רשאים לחלק ולמולם בזה אחר זה ולברך כל אחד לעצמו ונכון לעשות כן מטעם שנתבאר ביו"ד²⁸. סימן רי"ג ס"ז. וע"ע סי' תל"ב קו"א ב.

א"צ לכסות ערות הקטן בשעת ברכת המילה ויש מי שאומר שמכל מקום לא יאחז המוהל הערוה בידו בשעת ברכה²⁹. סימן ע"ה סעיף ז.

מי נדחה מפני מוהל לעבור לפני התיבה עיין סימן נ"ג סעיף כ"ו³⁰.

יש אוסרין [בשבת] להוציא התינוק מביתו לבית הכנסת דרך כרמלית .. שאין בהוצאה זו צורך מצוה שהרי אפשר למולו בביתו ויש מתירין בזה משום ברב עם הדרת מלך³¹. סימן של"א סעיף ח.

מלין אותו אחר קריאת התורה קודם תקיעת שופר .. במה דברים אמורים במקום שמלין בבית הכנסת אבל במקום שנוהגים למול כל אחד בביתו מלין אותו אחר יציאה מבית הכנסת³². סימן תקפ"ד סעיף ט, וע"ע סימן תרכ"א ס"ג.

בזמן הקור שמלין התינוק בביתו³³. סימן קל"א ס"ו.

סעודת ברית מילה היא סעודת מצוה³⁴. סימן רמ"ט סעיף ו, סימן שכ"ה סעיף ו, סימן תמ"ד סעיף ? , סימן תצ"ב סעיף ה, סימן תר"מ סעיף י"ד.

²⁸ **אבל אם מלין.** סי' רס"ה ס"ה. ובש"ך ססקט"ו כתב וכ"כ מהרש"ל בפרק כסוי הדם ס' ט' שנמנעו בב' תינוקות שאינן של א' לפטרם בברכה א' כי כמה פעמים יביאו לידי שהיות גדולות והיסח הדעת. וע"ע בס"י תל"ב. ושם סיים "אבל בס"י רי"ג נתבאר .. עיין במה שכתבתי שם בס"ד".

²⁹ **א"צ לכסות.** שו"ע סעיף ח.

³⁰ **מי נדחה.** שו"ע סעיף יא.

³¹ **יש אוסרין.** הג"ה סעיף י"א. וז"ל "ואין לאשה להיות סנדק לתינוק במקום שאפשר באיש משום דהוי כפריצות ומ"מ היא עוזרת לבעלה ומביאה התינוק עד בית הכנסת ואז לוקח האיש ממנה ונעשה סנדק", מכאן למדנו דיש לעשות הברית בבית הכנסת, ורבינו כתב שתלוי במנהג, והביא הטעם כדי שזה יהיה "ברוב עם", ויש שכתבו טעמים אחרים.

³² **מלין אותו.** הג"ה סעיף י"א, עיין בהערה הקודמת.

³³ **בזמן הקור.** הג"ה סעיף י"א, עיין בהערה הקודמת.

³⁴ **סעודת ברית מילה.** שו"ע סעיף יב, "נוהגים לעשות סעודה ביום המילה: הגה ונהגו לקחת מנין לסעודת מילה ומקרי סעודת מצוה".

בעש"ק טוב שלא לאכול בסעודה זו אלא מנין מצומצם לבד³⁵. שם.

בענין סעודת מילה בשבוע שחל בו תשעה באב עיין סימן רמט קו"א א. ובענין סעודה בערב פסח עיין סימן ת"ע סעיף ח.

בעלי הברית היינו המוהל הסנדק והאבא³⁶, ובעלי הברית יו"ט שלהם הוא. סימן רמ"ט סעיף ז, סימן ת"ע סעיף ח, סימן תצ"ג סעיף ד. דברי נחמיה השלמות לסימן קל"א סעיף ו' ז', והוסיף דהטעם למה נחשב יו"ט הוא משום שקבלוה בשמחה (היינו אותן המקיימים המצוה).

הסעודה שאוכלין אצל היולדת (כך היה המנהג בימים הראשונים) סימן תר"מ סעי' י"ד³⁷, (ולכן נוהגים בסעודת בן זכר [דמברכים על מה] שאוכלים מיני קטניות תחלה ואין ממתנין על מין ז' שמביאין אח"כ). לוח ברכת הנהנין פרק ג' הלכה ט"ז.

נהגו שלא ליפול על פניהם .. בבית הכנסת ביום מילה מפני שמצות מילה בשמחה קבלו עליהם .. וה"ה לזהו רחום שאומר[ים] בב' וה"ם³⁸. סימן קל"א סעיף ה.

אין מונעין מליפול על פניהם ביום המילה אלא בבית הכנסת שהמילה בו אבל בבית הכנסת אחר נופלין ובזמן הקור שמלין התינוק בביתו נוהגים שלא ליפול על פניהם בבית הכנסת שבעל הברית מתפלל שם וכל זה בתפלת שחרית שמלין אז התינוק אבל במנחה אע"פ שמתפללין אצל התינוק אומרים תחנון ... ויש מקומות נוהגים שלא לומר תחנון גם במנחה כשמתפללים אצל התינוק אבל בבית הכנסת נופלים אע"פ

³⁵ בעש"ק. שו"ע סעיף יב, "הגה ונהגו לקחת מנין לסעודת מילה".

³⁶ בעלי הברית. וע"ע בס"י רמ"ט קו"א א.

ובסימן רמ"ט ס"ז כתב גבי סעודה בער"ש "הקרובים ובעלי הברית דהיינו המוהל והסנדק בסעודת מילה" ולא הזכיר אבי הבן, ולכאורה העדיף לכלול בתיבת קרובים, כדי לכלול את אם הבן ושאר הקרובים דגם הם מותרים ליטול ידים אף דאסור לעשות סעודה בע"ש.

³⁷ הסעודה אצל היולדת. מנהג זה לא הוזכר בשו"ע כאן אלא באו"ח, וכתב הרמ"א עוד נהגו לעשות סעודה ומשתה בליל שבת לאחר שנולד זכר ונכנסים אצל התינוק לטעום שם". ובשבת הברית ע' 61 הערה 11 דייק מלשון רבינו דהוסיף על לשון הרמ"א וכתב דוקא בימות הראשונים ומשמע מזה אך עכשיו לא נהגו כן והביא מערוך השלחן סקט"ו דכתב "ואנחנו אין יודעין מסעודה זו כלום". ועיין אות שלום רס"ה ס"ק ל.

³⁸ שלא ליפול על פניהם. שו"ע סי"ג. וז"ל "יום מילה שחל ביום תענית צבור הכתובים .. ולא נפילת אפים", ואם הדברים אמורים בתענית כ"ש ביום חול דאין אומרים נפילת אפים.

שבעל הברית מתפלל שם ובשבת אומרים צדקתך צדק אפילו אין עושין הסעודה אלא בלילה³⁹. שם סק"ו.

השלמת הדברי נחמיה: (אם אינם מתפללים אצל התינוק) אבל אב הרחמים בשחרית דשבת אין אומרים בבהכ"נ שיש שם מילה (או בעל ברית) כמו בחול אין אומרים תחנון וכמו שיתבאר סוף סי' רפ"ד (ובעלי הברית עצמם שהן אבי הבן והמוהל והסנדק יש אומרים שלעולם דינם במנחה כמו בשחרית שיו"ט שלהם הוא).

אם חלה מילה בתענית צבור אעפ"י שאין אומרים תחנון ולא הוא רחום בשני ובחמישי מתפללים סליחות ואומרים וידוי כדרכם דכיון שמניחים מקצת סגי ואין צריך להניח לגמרי. וה"ה בחתן בתוך ז' ימי המשתה אבל ביום החופה יש אומרים דאף סליחות דתענית צבור אין אומרים דעדיף ממילה שאינה אלא שקבלוה בשמחה (היינו אותן המקיימים המצוה) ואין בשמחתם מצוה גדולה כ"כ כמו בחתן וכו'. דברי נחמיה השלמות לסימן קל"א סעיף ו' ז'.

אם אירע מילה בין ראש השנה ליום הכיפורים אין אומרים תחנון ולא הוא רחום כו' אבל אומרים אבינו מלכנו (ואל ארך אפים ולמנצח).⁴⁰ סימן תר"ב סעיף ד.

ביום שיש בו מילה אין לחלוץ [התפילין] עד לאחר המילה⁴¹. סימן כ"ה בע"ל לח.

לגבי מילה בשבת ויו"ט אם מזכירים נשמות והאם אומרים צו"צ עיין סימן רפ"ד סעיף י"ד.

³⁹ אין מונעין. שו"ע סי"ג. עיין הערה הקודמת.

אם חלה מילה בתענית צבור. שו"ע סי"ג. וז"ל "יום מילה שחל ביום תענית צבור הכתובים מתפללים סליחות ואומרים וידוי כדרכם ואין אומרים והוא רחום ולא נפילת אפים, הג"ה אבל אומרים אל ארך אפים".

⁴⁰ מילה בין ראש השנה ליום הכיפורים. ש"ך סקכ"ד. וז"ל "כתוב במנהגים סי' קל"ז ואם יש מילה בין כסה לעשור אומר זכור ברית דמילה ואל תפר בהשכמה וצ"ל גם פזמון יה איום ואומר אבינו מלכנו ואין אומר והוא רחום ותחנון גם בצום גדליה במילה אבל אומר אא"א ולמנצח ע"כ".

⁴¹ ביום שיש בו מילה. וביאר הש"ך משום שהתפילין הם אות והמילה ג"כ אות. וע"ע סימן ל"א ס"א.

מילה שלא בזמנה דלא אמרינן מתוך שהותרה חבורה לצורך אוכל נפש כו' .. צריך לומר משום דאפשר למולו אחר יו"ט⁴³. סימן תצ"ה קו"א ג, וע"ע סימן תמ"ו קו"א ג.

מילה בזמנה דוחה את השבת שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו ביום ואפילו בשבת והפריעה היא מכלל המילה והמציצה ג"כ דוחה את השבת מפני הסכנה וכן נותנים עליה רטייה וכיוצא בה אע"פ שאסרו לחולה שאין בו סכנה וכן לשאר צרכי רפואות מילתו דינו כחולה שיש בו סכנה⁴⁴. סימן של"א סעיף א.

מילה שלא בזמנה אפילו לא היה אפשר למולו קודם לכן כגון שהיה חולה אינה דוחה את השבת שאפשר למולו אחר השבת ולא יהיה שום חיסור מצוה בזה שהרי בלא זה אינה בזמנה⁴⁵. סימן של"א סעיף ד.

כל זמן שלא סילק ידו מהמילה חוזר אפילו על ציצין שאינן מעכבין בדעבד סילק ידו אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין⁴⁶. סימן של"א סעיף ב.

איזמל של מילה הוא מוקצה מחמת חסרון כיס ואסור לטלטלו אלא לצורך המילה ולא כדי להצניעו ואפילו לצורך גופו ומקומו וכל שכן שלא לצורך כלל כמ"ש בסי"ח ומכל מקום בעודו בידו כשמל בו רשאי לטלטלו לכל מקום שירצה להצניעו שמה כמ"ש שם אבל אסור לרחצו אפילו בעודו בידו שאין מדיחין כלים בשבת אלא לצורך היום כמ"ש בסי"ח שכ"ג⁴⁷. סימן של"א סעיף י.

⁴² **סי' רס"ו**. בסימן זה זכינו להלכתא דרב בפרטי הדינים מסימן של"א בשולחנו "דיני מילה בשבת", ולכן הבאנום באריכות יותר.

⁴³ **מילה שלא בזמנה**. שו"ע ס"ב, "מילה דוחה י"ט ושבת בזמנה אבל שלא בזמנה אינה דוחה" וכתב רבינו דנדחית משום דאפשר למולו אחר יו"ט.

⁴⁴ **מילה בזמנה**. שו"ע ס"ב. אך שלא בזמנה אינה דוחה כמ"ש השו"ע שם וז"ל מילה דוחה י"ט ושבת בזמנה אבל שלא בזמנה אינה דוחה ואפי' בזמנה אינו דוחה אלא המילה עצמה ופריעה ומציצה.
⁴⁵ **מילה שלא בזמנה**. שו"ע ס"ב, עיין הערה הקודמת.

⁴⁶ **כל זמן**. שו"ע ס"ב, "ואפי' פירש חוזר על ציצין המעכבין דהיינו אם נשאר מהעור עור החופה רוב גובהה של עטרה אפי' במקום א' ועל שאינם מעכבים אם לא פירש חוזר ואם פירש אינו חוזר".

⁴⁷ **איזמל של מילה**. רמ"א ס"ב וז"ל "הגה ומותר לטלטל האיזמל לאחר המילה להצניעו בחצר המעורב אע"ג דאינו צריך לו עוד באותו שבת דהא לא הוקצה בין השמשות מאחר דהיה צריך לו באותו שבת כן נראה לי".

אין דוחה את השבת אלא מילה עצמה שאי אפשר לעשותה מערב שבת אבל כל מכשירי מילה כגון תיקון האיזמל והבאתו אצל התינוק ושחיקת סמנים ותיקון החלוק שיתבאר כיון שאפשר לעשותם מערב שבת אינן דוחים את השבת אפילו אם נאנס ולא עשאו או שעשאו ונאבדו ואפילו איסור דברי סופרים לא התירו לצורך מצות מילה אפילו אם תדחה המילה לגמרי בשביל כך כגון להביא איזמל מחצר שאינה מעורבת .. שהעמידו חכמים את דבריהם אפילו במקום כרת⁴⁸. סימן של"א סעיף ז.

וע"ע מ"ש רבינו בסי' רנ"ט קו"א א וז"ל "כתבו האחרונים גבי סכין של מילה דאסור להחזירו לביתו אלא אם כן עודו בידו, עיין מג"א סי' של"א שכתב כן בשם הרמב"ן ורבינו ירוחם, אף שמאמול היתה דעתו להחזירו לביתו, .. דהתם לא חשב עליו להשתמש בו כלום".

ולהעיר ממ"ש רבינו בסימן ש"ה ס"ה "סכין .. של מילה .. כיון שמקפידים שלא להשתמש בהם תשמיש אחר המותר בשבת אסור לטלטלם אפילו לצורך גופם ומקומם".

⁴⁸ **אין דוחה.** שו"ע ס"ב וז"ל אבל מכשיריה אינם דוחים כיון שהיה אפשר לעשות' מבעוד יום ולפיכך אין עושין סכין למול בו ואין מביאין אותו ממקום למקום ואפילו להוציאו מהבית [ולהביאו] דרך גגין וחצרות ומבואות שלא עירבו.

ובסי' תק"י קו"א ב' כתב "בי מילה דמכשיריה לא דחו שבת אפילו בכהאי גוונא שנפגם איזמל בשבת, כדמוכח גבי נתפזרו סמנין קודם המילה שהסכימו רז"ה ורשב"א ומקצת האחרונים דלא דחי שבת, ואי סלקא דעתך דאפילו מכשירין כהאי גוונא דחו שבת, פשיטא דלא גרעי סמנין ממכשירין כיון שאי אפשר למול זולתם הן מחמת סכנה הן מחמת חילול שבת להרשב"א וסיעתו. עיין ביו"ד סי' רס"ו סעיף ו' משמע בהדיא דסמנין נקרא מכשירין, וכן משמע שם בר"ן וב"י וש"ך ס"ק ו' ע"ש. ומכשירי מילה שאינן דוחין שבת היינו לפי שאפשר לעשותן מערב שבת כמבואר שם בסעיף [ב'], אלמא כיון דאזלינן בתר מלאכה עצמה אפילו בכהאי גוונא אסור.

ורבינו המש"ך (בסימן של"א) וכתב "ולומר לנכרי לעשות אם הוא דבר שאם עשהו ישראל אין בו איסור אלא מדברי סופרים אומר לנכרי ועושהו שלא גזרו על שבות דשבות במקום מצוה ואם הוא דבר שאסור לישראל לעשותו מן התורה כגון .. להביאו דרך רשות הרבים גמורה לא יאמר לנכרי לעשותו ויש מתירים אמירה לנכרי במקום מצוה אפילו בדבר האסור מן התורה ואף שאין לסמוך על דבריהם בשאר מצוה מכל מקום במילה שהיא עצמה דוחה שבת יש לסמוך על דבריהם אף לענין מכשיריה אם אי אפשר למול היום בענין אחר".

ובסעיף שלאחריו כתב שאוסרין להוציא התינוק מביתו לבית הכנסת דרך כרמלית או חצר שאינה מעורבת אפילו ע"י נכרי שאין בהוצאה זו צורך מצוה שהרי אפשר למולו בביתו ויש מתירין בזה משום ברב עם הדרת מלך ויש להנהיג כן במקומות שנוהגים להביא התינוק לבית הכנסת ע"י שאחד נותנו לחבירו וחבירו לחבירו בפחות מד' אמות שיוציאוהו מרשות היחיד ע"י נכרי ויכניסוהו ע"י נכרי או יעשו כמו שיתבאר בסי' שמ"ז אבל לא יוציאוהו ויכניסוהו ע"י שנים שזו עוקר וזה מניח אע"פ שהוא פטור מכל מקום הרי הוא אסור מדברי סופרים.

וע"ע סימן תמ"ו סעיף ו' וז"ל "ולא התירו לומר לנכרי לעשות מלאכה גמורה לצורך שום מצוה ממצות התורה חוץ ממצות מילה כמו שנתבאר בסימן של"א".

וע"ע סי' רמ"ז קו"א ב' "להוסיף במלאכה יש אומרים שאינו אלא מדברי סופרים, והיינו כשמוסיף בשר קודם שיתן הקדרה על האש, ויש אומרים שאסור מן התורה, ובערובין גרסינן ע"י נכרי ע"ש, אלמא דלהוסיף ע"י נכרי לא שרי אלא לצורך מילה".

אלא שלכתחלה צריך להכין מערב שבת⁴⁹ ואם לא הכין מערב שבת מותר לעשות בשבת ע"י שינוי כגון בימיהם שהיו נותנים על המילה כמון שחוק ויין ושמן מעורבים אם לא שחק מערב שבת לועס בשינוי ונותן ואם לא עירב יין ושמן מערב שבת לא יערבם בשבת אלא נותן זה בפני עצמו וזה בפני עצמו כדי לשנות⁵⁰. סימן של"א סעיף א.

אין עושין לה חלוק והוא שיקוב חתיכה של בגד כדי שתכנס המילה באותו הנקב ויכרוך שאר הבגד על האבר ויהדקנו שם כדי שלא יחזור עור האבר לכסות המילה אבל כורך עליה סמרטוט ואם לא הזמינו מבעוד יום מביא אפילו מחצר אחרת שלא עירבו ובלבד שיכרכנו על אצבעו ויביאנו כדי לעשות בשינוי וכן מותר להביאו דרך כרמלית ע"י שינוי אבל לא דרך רשות הרבים⁵¹. סימן של"א סעיף ט.

וע"ע לגבי טלטול תינוק בשבת ס"י שמ"ז ס"ז "ולכן יש להתיר במילה בשבת להוציא התינוק מרשות היחיד לכרמלית על ידי שיעמדו שתי נשים בפנים ואחת מהן תושיט ידה לחוץ למעלה מעשרה שהן מקום פטור לד"ה והשניה תטול התינוק מבפנים ותושיטנו לחוץ ותניחנו על ידי האשה הפשוטות לחוץ למעלה מעשרה והרי זו הנחה במקום פטור כיון שהתינוק הונח על ידיה ממקום אחר ואח"כ תניח אפילו היא עצמה את התינוק על ידי אשה אחרת העומדת בחוץ שהן ג"כ למעלה מעשרה שיש אומרים שהן מקום פטור לגבי אדם אחר כמו שנתבאר למעלה ויש לסמוך על דבריהם להקל בענין זה בכרמלית שאיסורו מדברי סופרים שבדברי סופרים הלך אחר המיקל ועוד כיון שיש מתירין לגמרי לטלטל מרשות היחיד לכרמלית דרך מקום פטור כמו שנתבאר בסי' שמ"ו".

וע"ע בסימן תקי"ח ס"א לגבי טלטולו ביו"ט "כבר ביארנו בסי' תצ"ה דמתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש הותרה אפילו שלא לצורך אוכל נפש ובלבד שיהא בה צורך יו"ט קצת אפילו אינה לצורך הנאת הגוף אלא לצורך מצוה כגון קטן למולו".

ושם ס"ג "אין שוחקין סמנים ולא מחמין לו חמין ואין עושין לה אספלנית ולא טורפין לה יין ושמן אם לא שחק כמון מערב שבת לועס בשינוי אם לא טרף יין ושמן מע"ש נותן זה לעצמו וזה לעצמו ואין עושין לה חלוק אבל כורך עליה סמרטוט ואם לא התקין מערב שבת כורך על אצבעו ומביא דרך מלבוש אפילו מחצר אחרת שלא עירבה".

להביא איזמל. רבינו הוסיף "או לישא התינוק דרך שם" ומקורו הוא מהב"י (באו"ח שם).

⁴⁹ **אלא שלכתחלה.** שו"ע ס"ג וש"ך סק"ג וז"ל "אין שוחקים כו' ולא כו'. טור. פי' לפי שכל מכשירי מילה אלו היה אפשר לעשותן מע"ש".

⁵⁰ **ואם לא הכין.** שו"ע ס"ג, "אין שוחקין סמנים ולא מחמין לו חמין ואין עושין לה אספלנית ולא טורפין לה יין ושמן אם לא שחק כמון מערב שבת לועס בשינוי אם לא טרף יין ושמן מע"ש נותן זה לעצמו וזה לעצמו".

⁵¹ **אין עושין.** שו"ע ס"ג ואין עושין לה חלוק אבל כורך עליה סמרטוט ואם לא התקין מערב שבת כורך על אצבעו ומביא דרך מלבוש אפילו מחצר אחרת שלא עירבה".

אבל אם היה לו כמון שחוק או סמנים שחוקים מבעוד יום ומלו את הקטן ואח"כ נתפזרו שוחקן בשבת מפני הסכנה⁵². סימן של"א סעיף א.

ואם אין לו כמון כלל או שאי אפשר ללעסו וצריך לשחקו או לשחוק סמנים אחרים המעצרים הדם תדחה המילה עד למחר שאין דוחה שבת אלא מילה עצמה אבל לא מכשיריה כמו שיתבאר אלא מפני הסכנה וא"כ אין להביאו לכתחלה לידי סכנה כדי שנצטרך לחלל שבת אח"כ⁵³. שם.

בימי חכמי התלמוד אם לא היו רוחצין הולד לפני המילה ולאחריה ובשלישי למילה במים חמין היה מסוכן ואם היו צריכים להחם בשבת לצורך רחיצה שלפני המילה היה דינו כדין תיקון האיזמל שנתבאר ואם היו צריכים להחם לצורך רחיצה שלאחריה היה דינו כדין שחיקת סמנים שנתבאר וכן שלישי למילה שחל בשבת מחמין לו חמין אפילו ע"י ישראל אם לא הכינו מאתמול מפני שסכנה היא לו.

אבל עכשיו לא נהגו ברחיצה כלל בקצת מדינות ודינו לרחוץ בשבת אם רצו כדין רחיצת כל אדם שאסור אפילו בחמין שהוחמו מבעוד יום אלא פניו ידיו ורגליו בלבד כמ"ש בסימן שכ"ו ובמדינות אלו נוהגים לרחצו לפני המילה בחמין שהוחמו מאתמול ולאחר המילה במוצאי שבת וכן אם היה יום ג' בשבת ורואים שיש צורך לרחצו מכינים חמין מבעוד יום ורוחצין אותו בשבת וכל זה מן הסתם אבל אם רואים שיש לחוש לסכנה אם לא ירחצו אותו אחר המילה מרחיצין אותו ומחללין עליו שבת כמו על שאר חולה שיש בו סכנה⁵⁴. סימן של"א סעיף יא.

⁵² **אבל אם היה.** שו"ע ס"ד.

⁵³ **ואם אין לו כמון כלל.** ש"ך סק"ו, "ואח"כ נתפזרו הסמנים כו'. וכתב הר"ן דאם נתפזרו אותן הסמנים שהכינו לצורך אחר המילה קודם המילה דעת הרמב"ן שאין למצוה אלא שעתה ומלין אותו ואין דוחין את המילה מפני שנצטרך אח"כ לדחות את השבת דבחר הכי פיקוח נפש הוא דדחי לה ולא מכשירי מילה ודעת הרז"ה והרשב"א דתדחה המילה עכ"ל. וכתב בית יוסף שכן נראה דעת הרי"ף והרמב"ם ואינו מוכרח מיהו בעט"ז כתב דתדחה המילה וכ"פ הב"ח". ורבינו בשוה"ג כתב כמקור לדבריו רשב"א ב"ח לבוש ש"ך סי' רסו סמ"ג סמ"ק בהגהות מרדכי, והיינו הרשב"א והב"ח שהבאנו.

וע"ע מה שהבאנו לעיל מסי' תק"י קו"א ב'.

⁵⁴ **בימי חכמי התלמוד.** שו"ע ס"ד בהג"ה וז"ל "ודין רחיצת התינוק קודם מילה או לאחריה עיין בטור א"ח סי' של"א", ולכן הבאנו את כל ההלכות הנוגעים לרחיצה כאן.

כשרוחצים אותו לפני המילה יזהרו שלא ישרו סדין במים ששריית בגד זהו כיבוסו אלא ישים נכרי הסדין תוך המים שכיון שאינו מתכוין לכיבוס אלא שפסיק רישיה הוא מותר ע"י נכרי כמ"ש בסימן רנ"ג אבל אם נשפכו החמין לא יאמר לנכרי להחם בשבילו⁵⁵. סימן של"א סעיף יב.

ובערל הזאה ואיזמל פסחים דף צ"ב א', עיין ביו"ד סי' רס"ו] סעיף ה'⁵⁶. חו"מ הלכות עוברי דרכים קו"א ה.

ולענין יו"ט נתבאר ביו"ד סי' רס"ו⁵⁷. סימן של"א סעיף א.

אדם שלא מל מעולם לא ימול בשבת שמא יקלקל ונמצא מחלל שבת אבל אם מל כבר פעם אחת מותר למול בשבת ואפילו הוא אבי הבן שעליו מוטל למול בנו ונוח לו מה שבנו ניתקן בשבת ע"י מילה זו וכן מי שמל ולא פרע מעולם אסור לפרוע בשבת⁵⁸. סימן של"א סעיף יג.

מי שנולד בערב שבת בין השמשות אין מלין אותו בשבת שהוא ספק שמיני ספק תשיעי שאין דוחין שבת מספק ואפילו לא הוציא אלא רוב ראשו בין השמשות אע"פ שיצא כולו בשבת ה"ז כנולד בין השמשות⁵⁹. סימן של"א סעיף ה.

והתחלת בין השמשות הוא אחר הילוך ג' מילין ורביע לאחר התחלת השקיעה והוא לערך רביעית שעה קודם צאת הכוכבים ואם נולד קודם לכן אע"פ שכבר שקעה החמה נימול ביום ו' ואם נולד כן בשבת נימול בשבת ואף שיש אומרים שמתחלת השקיעה היא לילה מ"מ הרי במדינות אלו אין אנו חוששין כלל לדבריהם שלפעמים

⁵⁵ כשרוחצים אותו. שם.

⁵⁶ **ובערל הזאה ואיזמל.** שו"ע ס"ה, "שכחו ולא הביאו סכין מע"ש אומר לעובד כוכבים להביא סכין בשבת ובלבד שלא יביא אותו דרך רשות הרבים".

⁵⁷ **ולענין יו"ט.** שו"ע ס"ו, כל המכשירים שאין דוחין שבת גם יו"ט אין דוחין חוץ מזה ששוחקין לה כמון בי"ט הואיל וראויים לקדרה וכן טורפין לה יין ושמן".

ואף שכתבו רבינו בהצאי עיגול, ועושה כן כשמסתפק בדין (עי' שארית יהודה, קצות השלחן הערות למעשה, ועוד), בנדו"ד אין טעמו אלא מחמת דלא קשור לעצם הענין ואין כאן ספק לדינא.

⁵⁸ **אדם שלא מל.** שו"ע ס"ז, ורבינו הוסיף מי שמל ולא פרע וכו' והוא מהמ"א סק"י כמ"ש בשוה"ג. **אבי הבן.** ולמד מכאן כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש (לקו"ש חלק ל"ה עמ' 58 הערה 58) דלפי רבינו אין לחלק בין אבי הבן לאחר בנגוע למול בשבת, כמו שחילק הטור בשם ר"א הלוי ואסר לאבי הבן משום דהוא פסיק רישיה דמכוין לתקן את בנו אבל לגבי אחר לא מקרי תיקון ושרי ע"ש.

⁵⁹ **מי שנולד.** שו"ע ס"ה.

אין מקבלים שבת ועושים כל המלאכות עד רביעית שעה קודם צאת הכוכבים א"כ אין לנו לדחות המילה מזמנה בשביל חשש זה⁶⁰. סימן של"א סעיף ה.

אדרוגינוס שהוא ספק זכר ספק נקבה אין מילתו דוחה שבת וכן נולד כשהוא מהול אפילו אינו נראה מהול אלא בעת הקישוי אע"פ שצריך להטיף ממנו דם ברית אינו דוחה שבת מפני שאין זה חיוב ברור מן התורה וכן יוצא דופן ונכרית שילדה ואח"כ נתגיירה הואיל ואין אמו טמאה לידה יש להסתפק אם נימולים בשמיני או מיד שנולדו שהרי התורה סמכה מילת שמיני לטומאת היולדת וכן מי שיש לו שתי ערלות דהיינו ב' עורות זה על גבי זה או שני גידים יש להסתפק אם נימול בשמיני שהרי התורה אמרה ערלתו אחת לפיכך נימולים הם בשמיני מספק אבל אינן דוחין את השבת מספק.⁶¹ סימן של"א סעיף ו.

הולד שנולד בשבת⁶² עושין לו כל צרכיו .. במה דברים אמורים בולד של קיימא דהיינו שנולד לט' או לז' בודאי (כגון שפירש ממנה בעלה אחר שבעל) אבל נולד לח' או ספק בן ז' ספק בן ח' אין מחללין עליו .. אלא אם כן גמרו שערו וצפרניו שאז בודאי נגמר לז' אלא שנשתהה לצאת ממעי אמו אחרי גמרו ולפיכך אפילו הוא ודאי בן ח' כגון שפירש ממנה בעלה אחר שבעל הרי דינו כבן ז' ודאי לכל דבר ומלין אותו בשבת אבל אם היה שערו לקוי ואין צפרניו שלימין כברייתן אפילו הוא ספק בן ח' דינו כודאי בן ח' לכל דבר ואפילו לענין פיקוח נפש שמחללין מספק אפילו על עובר שלא היה לו חזקת חיות מעולם לפי שחוששים שמא כלו לו חדשיו וגמרו כבר שערו

⁶⁰ **והתחלת בין השמשות.** רבינו חולק על הש"ך ס"ט סקי"א וכמ"ש בשוה"ג מ"א שם, דלא כש"ך יו"ד סי' רסו סקי"א, וז"ל הש"ך "ובתשובת מהר"מ אלשקר סי' צ"ו שאלה תינוק שנולד ע"ש אחר שקיעת החמה קודם שנראו ג' כוכבים בינונים אם נימול יום ראשון כדעת הר"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל לדדידהו בין השמשות הוי תיכף אחר שקיעת החמה מעל הארץ או אם נימול בע"ש כדעת ר"ת ז"ל שכתב דשתי שקיעות נינהו ושאינן בין השמשות מתחיל אלא מסוף השקיעה אחר שנכנס החמה בעובי של רקיע אבל קודם לכן יום גמור הוא וכן דעת הרמב"ן בספר תורת האדם והסמ"ג והר"ן כו' ע"ש שהאר"ך להביא שיטת הגאונים והפוסקים ובביאור דבריהם ומסיק שם כללא דמילתא דהאי ינוקא אין מלין אותו עד יום א' וע"ש", וע"ע מ"א שם.

⁶¹ **אדרוגינוס.** שו"ע ס"י.

⁶² **הולד שנולד בשבת.** שו"ע סי"א.

ולהעיר ממה שכתב רבינו בסי' קכ"ח ס"נ "כהן שהרג את הנפש אפילו בשוגג לא ישא כפיו .. אם מל תינוק ומת נושא כפיו כי שמא לא כלו לו חדשיו ואפילו ידוע שכלו לו חדשיו כיון שנתכוין למצוה אין לפסלו מנשיאת כפים וכן אם דחף אשה הרה והפילה נושא כפיו שההורג את העובר פטור אפילו אם כלו לו חדשיו".

וצפרניו אבל זה שאנו רואין בו שלא גמרו קרוב לודאי הוא שהוא בן ח' שלא היה נגמר עד חדש הט' ומיהר לצאת קודם זמנו ונפל הוא.

ואפילו לטלטלו אסור כמו שאסור לטלטל את האבן ולכן אין מלין אותו בשבת ואין אומרים נמול ממה נפשך אם בן ז' הוא הרי מילתו דוחה שבת ואם בן ח' הוא אין כאן חילול שבת במילה זו שהרי הוא כמחתך בשר בעלמא שכיון שקרוב לודאי שהוא בן ח' לא רצו חכמים להתיר טלטול בשביל מילתו במקום שקרוב לודאי שאין מילתו כלום.

ויש חולקין על זה ואומרים שכיון שאפשר שהוא בן ז' וכל בן ז' אינו נפל אף על פי שלא נגמרו שערו וצפרניו ולכן אין איסור כלל לטלטלו בשבת וכן מלין אותו בשבת ממה נפשך אבל אין מחללין עליו שבת לדברי הכל בין בדבר שיש בו סכנה לו במניעתו בין בדברים שהתירו לעשות לולד ביום הולדו משום צערו אף על פי שאין בהם מלאכה של תורה.

ולפי סברא זו מלין עכשיו כל וולד אפילו נולד לח' כי אין אנו בקיאים בחדשי העיבור כי פעמים שהאשה מתעברת בסמוך לטבילתה ופעמים אינה מתעברת עד אח"כ ואפשר שהוא בן ז' ואף על פי שלא נגמרו שערו וצפרניו מלין אותו וכן מותר לטלטלו בשבת.

(ולענין הלכה בדברי סופרים הלך אחר המיקל ולכן המיקל בטלטול כסברא האחרונה לא הפסיד אבל לענין מילה בשבת שב ואל תעשה עדיף וטוב לחוש לדברי האוסרים ואף שאין איסור בטלטול יש איסור במילתו בשבת שלא לצורך כמו שיש איסור בחתיכת הטבור בשבת אף לפי סברא האחרונה כמו שנתבאר). סימן ש"ל סעיף ח.

בן ח' שגמרו שערו וצפרניו או בן ז' ודאי אע"פ שלא גמרו מלין אותו בשבת ספק בן ז' ספק בן ח' ולא גמרו אין למולו בשבת⁶³. סימן ש"א סעיף ג.

⁶³ בן ח' שגמרו. שו"ע סי"א.

אם מלין בן המומר או מומרת או הקראים בשבת נתבאר בי"ד סימן רס"ו⁶⁴. סימן של"א סעיף י"ד.

ושם נתבאר אם מותר שיהיה אחד מוהל ואחד פורע⁶⁵. סימן של"א סעיף י"ד.

עיין בש"ך יו"ד סוף סי' רס"ו דס"ל גם כן דלא כמ"א דאם לא כן לא השיג כלום על הרשב"ץ⁶⁶. סימן רמ"ח קו"א א.

⁶⁴ **אם מלין בן המומר.** שו"ע סי"ב וז"ל ישראל שהמיר ונולד לו בן מישראלית מלין אותו בשבת. וע"ע ש"ך סקט"ז-יז.

⁶⁵ **ושם נתבאר.** שו"ע סי"ד וברמ"א שם וש"ך סקי"ח.

⁶⁶ **עיין בש"ך י"ד.** וז"ל הש"ך "כ' הרשב"ץ בתשובה על הא דתניא אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם השבת שפ"י הרז"ה דטעמא משום שהוא דבר שא"א שלא יבא לידי חילול שבת ונראה כמתנה לחלל שבת דג' ימים קודם שבת מקרי שבת דמכאן יש ללמוד דאסור למול הגר ביום ה' כדי שלא יבא ג' למילה בשבת ויצטרך לחלל עליו השבת וכן תנוק שחלה ונתרפא ביום ה' בשבת ממתין לו עד למחר עכ"ל ואין דבריו נראין דהא אמרינן בש"ס פ"ק דשבת (דף י"ט ע"א) אהא דאין מפליגין בספינה דהיינו דוקא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה שפיר דמי והוא מוסכם מכל הפוסקים כמו שנתבאר בא"ח סימן רמ"ח והכא נמי אין לך מצוה גדולה מזו".

וכתב רבינו דאם ס"ל להש"ך כשיטת המ"א באו"ח סי' רמ"ח סק"א דבשבת אפילו לדבר מצוה אסור לצאת "דהא לא יוכל לפסוק עמו שישבות", א"כ ודאי היה אוסר למול ביום ה' אלא ע"כ י"ל דחולק על המ"א.

**תשורה
מהברית מילה
של
הרך הנימול
למשפחת כהן**

**שנזכה לגדלו לתורה לחופה
ולמעשים טובים**